

Arkkiv. 303/17.12.2012

RAAHE – Kauppakatu 35

Kaupunkiarkeologisen kohteen tarkastus

9.5.2012

**Mika Sarkkinen
tutkija
Pohjois-Pohjanmaan museo**

ARKISTOTIEDOT

Kohteen nimi: **Kauppakatu 35**
 Kaupunginosa 4
 Kortteli 13
 Tontti 9

MJ-rekisteritunnus: 1000007480

Määrittely: Kaupunkiarkeologinen kohde/
 Raahen vanha asemakaava-alue

Peruskartta: 2441 08 Raahе

ETRS-TM35FIN –tasokoordinaatit
 Koordinaatit (YKJ): N 7175927, E 379559
 p = 7178930, i = 3379680, z = n. 6

Aiemmat tutkimukset: -

Tarkastuslöydöt: KM Keramiikkaa, liitupiipun palasia
 tasolasia, aterialuuta (löydöt toistaiseksi säilytteillä
 Pohjois-Pohjanmaan museossa, mistä ne on tarkoituksen-
 mukaista toimittaa luetteloitavaksi ja liitettäväksi paikalla
 tehtävien kaivausten dokumentaatioon)

Kuvat: PPM DG VH 7:2012:01:01-19

Kartat: Kartta 1 Museokarttaote 2441 08 RAAHE
 kartta 2 Koekuoppien sijainti tontilla. Karttapohjana
 Uudisrakennusten asemapiirros (keskeneräinen)
 Arkkitehtitoimisto Mattiveikko Salo Oy 23.2.2012
 (ei mittakaavassa)

Kuvaliitteet 1-4

KERTOMUS

Raahen vanhaan asemakaava-alueeseen kuuluvalla tontilla osoitteessa Kauppakatu 35 menossa olevista rakennustöistä kantautui hieman ristiriitaisia tietoja Museovirastoon, josta oltiin 8.5.2012 yhteydessä Pohjois-Pohjanmaan museoon. Kaupunkiarkeologisessa inventoinnissa (Mökkönen 2001) tontti on luokiteltu kuuluvaksi I-luokkaan. Kohteen tarkastaminen katsottiin tarpeelliseksi, jotta tiedettäisiin mitä tontilla tapahtuu ja millaisesta kohteesta loppujen lopuksi on kysymys. Kohde päästiin tarkastamaan jo seuraavana päivänä 9.5.2012. Tarkastuksen aikana paikalla oli yksi omistajista, Kari Iivonen (gsm 050 543 9883), sekä kaksi työmiestä ja kaivinkone. Paikalle tultaessa osoitettiin, että kaivinkonetta käytettiin vanhojen, jo purettujen rakennusten perustusten raivaamisessa. Maaperään ei ollut kajottu.

Tontin itärajalla Kauppakadun varrella ollut kadunsuuntainen rakennus, Hotelli Keskuksen talo, on palovakuutuskiirtojen perusteella rakennettu 1811, laajennettu 1827 ja perusteellisesti korjattu vuonna 1850 (sähköposti 7.5. E. Turuselta K. Katiskoskelle). Rakennus oli purettu, kadunpuoleinen osa perustuksesta oli poistettu ja paikalla näkyneessä profiilissa oli näkyvissä ilmeisen nuoria kadun täyttökerroksia, joiden alla oli koskematon kerroksellinen hienojakoinen pohjamaa (kuvat 01, 03 ja 04). Pohjamaan katkaisi arviolta runsaan metrin levyinen talotekniikkaan liittyvä kaivanto, joka erottui sekoittuneena täytemaana. Paikoin pohjahiesun päällä oli säilynyt karkeaa soraa, joka muodostanee koskemattoman pohjamaan ylimmän kerroksen. Rakennuksen perustus on tehty vankasti ja syväälle, sen alle on kaivettu talon levyinen ja lähes talon mittainen kellari. Kellarin syvyys kadunpinnasta on 20 tiilikertaa eli saumoineen reilusti yli 1,5 metriä (Kuva 3). Mahdolliset kulttuurikerrokset ovat tältä kohdalta tuhoutuneet kellaria kaivettaessa. Kellari ei ilmeisesti ulottunut aivan rakennuksen eteläpäähän, mutta perustus on tehty niin, että tälläkään alueella ei mahdollisia vanhoja kulttuurikerroksia ole säilynyt.

Tontin eteläsivulla sijainnut pitkä rakennus oli myös purettu. Osin sen päälle oli siirretty lastausta odottamaan kookkaita perustuskiviä, paikaltaan irrotettu betoninen savupiipunperustus sekä jonkin verran pienempää purkujätettä. Rakennuksen länsipuoliskossa oli tasaista vapaata kenttää tiilistä muuratun läntisimmän uuninperustuksen itäpuolella. Se katsottiin helpoimmaksi ja soveliaimmaksi koekuopan paikaksi. Koekuopan teko aloitettiin poistamalla koneella ohuita kerroksia noin kolmen metrin pituudelta rakennuksen suunnassa. Kun kauha tapasi enemmän kiviä siirryttiin lapioon ja lastaan. Aluksi aluetta kaivettiin koneen kauhalla noin metrin levyisesti ja lähes kolmen metrin pituisesti. Tämän laajan konekaivetun peruskuopan länsipää sijaitsi purettu rakennuksen länsiseinästä noin 6,2 metrin päässä. Kuopan pituussuuntaiset laidat sijaitsivat eteläseinästä noin 2,5 metrin ja pohjoisseinästä noin 1,5 metrin päässä. Kun tämän laajan peruskuopan pohja oli varsin kivikkoinen pohjoisosaltaan, päädyttiin tarkemmin puhdistamaan runsaat puoli metriä leveä kaistale kuopan pituussuunnassa sen eteläpuoleisen profiilin viereltä (kohta A). Konekaivetun kuopan pohjoispuolen kivikkoisuuden vuoksi sen pohjoisreunalla kaivettiin koekuopan puolimaihinkin karkeasti puolisen metriä pitkä ja puolisen metriä leveä syvämpi koekuoppa (kohta B) maakerrosten selvittämiseksi. Peruskuopan ja siihen liittyvien kohtien A ja B sijainnista ks. liitekartta/asemapiirros ja kuva 15. Kuopan pohjoisreuna oli noin metrin päässä pohjoisseinästä. Kaikki mitat ovat perustuksen ulkoreunasta mitattuja. Tarkastukseen jälkeen peitetyksi sovittuun koekuoppaan pistettiin merkiksi yksi pituussuuntainen lauta. Kone kaivetun peruskuopan länsipää on paikannettavissa mittaamalla

puretun rakennuksen länsipuolisen rakennuksen seinästä noin 11,2 metriä itään ja noin 3,5–4,5 metriä tontin etelärajalta pohjoiseen. Koska käytetyssä asemapiirroksessa ei ollut mittaskaalaa, kuoppien sijainnin määrittely kartalla on tehty tontin keskiosassa olevien rakennusten päätyjen leveyden perusteella; pohjoisemman talon leveys oli noin 5 metriä ja eteläisemmän hieman yli kuusi metriä. Kuoppien sijainti ja koko eivät siis ole täysin tarkkoja kartalla.

Jokseenkin puretun rakennuksen kivijalan keskellä olevan kohdan B etelänpuoleisessa profiilissa (ks. kuva 12) on päällimmäisenä tiilensekainen multamainen täyttökerros, jonka paksuus oli noin 30–35 cm. Täyttökerroksen alaosassa oli parin kolmen senttimetrin paksuinen vaalea hiesu. Hiesun alla oli ohut, profiilissa tummana juovana näkyvä puuroskakerros, josta löytyi aterialuuta, liitupiipun kopan katkelma ja vihreälasitteisen keramiikan pala. Tämän alla oli ohut ja paksuudeltaan vaihteleva edellistä hiesukerrosta tummempi hiesukerrok. Tämän alta paljastui, mahdollisesti osin hiiltynyt, todennäköisesti vain tummaksi maatunutta puuta ja puuroskaa, joka oli paksumpi kuin ylempi puuroskakerros. Tämä alempi maatunut puukerros koostui paitsi puuroskasta (veistöjäte/ranteroska?) myös selvästi kookkaammista maatuneista puista/hirsistä, joista ainakin yksi lepäsi halkaisijaltaan 25–30 cm olevan kiven päällä noin 1,3 metriä koekuopan länsipäästä mitattuna. Se pisti esiin profiilista jokseenkin kohtisuoraan (pohjois-eteläsuunnassa). Lisäksi kuvatus puun alla oli jäännöksiä siihen nähden poikittaisesta puusta. Tämän kohdan länsipuolella oli maatuneita puita, jotka ovat tulkittavissa rakennuksessa käytettyjen puiden jäännöksiksi (kuva 14). Näiden seasta löytyi pala ohutta tasolasia ja liitupiipun varren kappale. Profiilin vieressä edellä kuvatususta kivistä noin metri idempänä oli toinen kivi, jonka päällä oli puuta/puuroskaa. Alemman puuroskakerroksen pinta oli noin 40–50 cm syvyydessä. Se kaivettiin esiin, mutta sen läpi ei menty. Noin puoli metriä kuvaillusta profiilista pohjoiseen oli itä-länsisuuntainen kivirivi. Kyseessä voi olla perustus, mutta kun kivirivien pohjoispuoli oli sekin varsin kivistä, jää tulkinta epävarmaksi.

Vertailun vuoksi koneella kaivetun kuopan pohjoisreunaa kaivettiin pieneltä alalta syvemmälle niin, että esiin saatiin pohjasoraan ulottuva profiili, joka oli noin metrin etäisyydellä rakennuksen kivijalan ulkolaidasta (sijainnista ks. kuva 15). Kuoppa kohdassa B ulottui siis pohjoisemmas kuin aluksi koneella kaivettu laajempi (n. 3 x 1 m) peruskuoppa. Pitkän eteläisen alemman koekuopan (A) ja tämän pienen pohjoisemman kuopan (B) väli oli kivinen. Koska kiviä ei haluttu poistaa, kaivettiin kuoppa B kohtaan, jossa kiviä ei ollut. Tämän kuopan B pohjoisprofiilissa (kuva 16) paljastuneiden kerrosten järjestys oli vastaavanlainen kuin edellä kuvatussa profiilissa. Alimpana, noin 70–80 cm puretun rakennuksen sisäpuolista maanpintaa syvemmällä, tuli vastaa karkeaa soraa oleva pohjamaa. Tämän päällä olevan puuroskakerroksen paksuus vaihteli 10–20 cm välillä. Tämän yläpuolella oli samantapainen hiesukerrok kuin eteläisessä profiilissa ja päällimmäisenä tiilensekainen multamaa. Puuroskakerroksesta tavattiin aterialuuta ja pari palaa punasavikeramiikkaa, joista ainakin toinen ruskealasilainen.

Kohdissa A ja B olevien kuoppien perusteella voidaan todeta, että ainakin tuolla kohtaa tonttia on säilynyt kaupunkikerroksia, jotka ovat vanhempia kuin paikalta purettu talo. Talo lienee 1800-luvulta, mutta tätä kirjoitettaessa ei talon tarkempi ikä ole selvillä. Löytöjen perusteella kyse näyttäisi olevan 1700- tai jopa 1600-luvun kerroksista. Arkeologisesti kiinnostavan kerroksen paksuus näyttäisi olevan vain 20–30 cm. Karkea arvio näiden kerrosten syvyydestä suhteessa viereiseen pohjoispuoliseen pihaan on, että niiden pinta olisi noin 20 cm syvällä.

Pihan pohjoisreunalle on suunnitteilla autokatos. Tulevan katoksen paikalla oli kasa metallista purkujätettä, mutta kaivinkoneella tehtiin koekuoppa mahdollisimman lähelle kohtaa, johon omistajan

mukaan suunniteltu autokatos olisi tulossa (kuva 17). Jälkikäteen kartalle sijoitettuna paikalla tehtyjen karkeiden mittausten perusteella koekuoppa osui suunnitellun autokatoksen itäseinän/kaakkoiskulman vaiheille (ks. liitekartta/asemapiirros, kohta C). Koekuoppa tehtiin koneen kauhalla poistaen pintakerroksia ohuina siivuina, kunnes vastaan tuli karkea puhdas sora, jota tavattiin muuallakin tontilla (kuva 19). Kuopan luoteisprofiili puhdistettiin lastalla ja kuvattiin, minkä jälkeen kuoppa peitettiin. Ylimpänä profiilissa oli 16–22 cm paksu multakerros, tämän alla noin 10 cm paksu vaaleanharmaa täytehiesu. Tämän alla puolestaan erottui ohuista erivärisistä kerroksista koostuva kerros, joka sekin oli kymmenkunta senttimetriä paksu. Kerrokset tulkittiin vanhoiksi pihakerrostumiksi, joiden alla noin 45 cm syvyydessä alkoi karkea tummahko luontainen sorakerros, joka havaittiin jo edellä mainitussa kadunvarren profiilissa. Profiilin yläosassa erottuu maatuneen puunkannon paikka, joka ulottuu alimpien pihakerrosten pintaan. Mitään löytöjä ei tästä koekuopasta tehty.

Yhteenvedona voidaan todeta, että tontin itärajalta puretun rakennuksen paikalla ei kulttuurikerroksia ole säilynyt. Autokatoksen alueella on yhden tehdyn koekuopan perusteella vain vanhoja pihakerroksia. Sen sijaan tontin eteläisivulla olleen rakennuksen alla on sitä vanhempia kerroksia, jotka nähdäkseni on syytä arkeologisesti tutkia ennen rakentamista. Kyseessä lienevät kaupunkikerroksiksi suhteellisen ohuet kerrokset.

Mainittakoon vielä, että eteläisivun rakennuksen peruskivet ovat varsin pinnassa. Koska käsitykseni mukaan niiden poistaminen ei vahingoita arkeologisesti mielenkiintoisia kerroksia, annettiin lupa niiden, samoin kuin piipun perustusten poistamiseen. Sen sijaan tähdennettiin, että kivijalan sisäpuolista maata ei tule kaivaa.

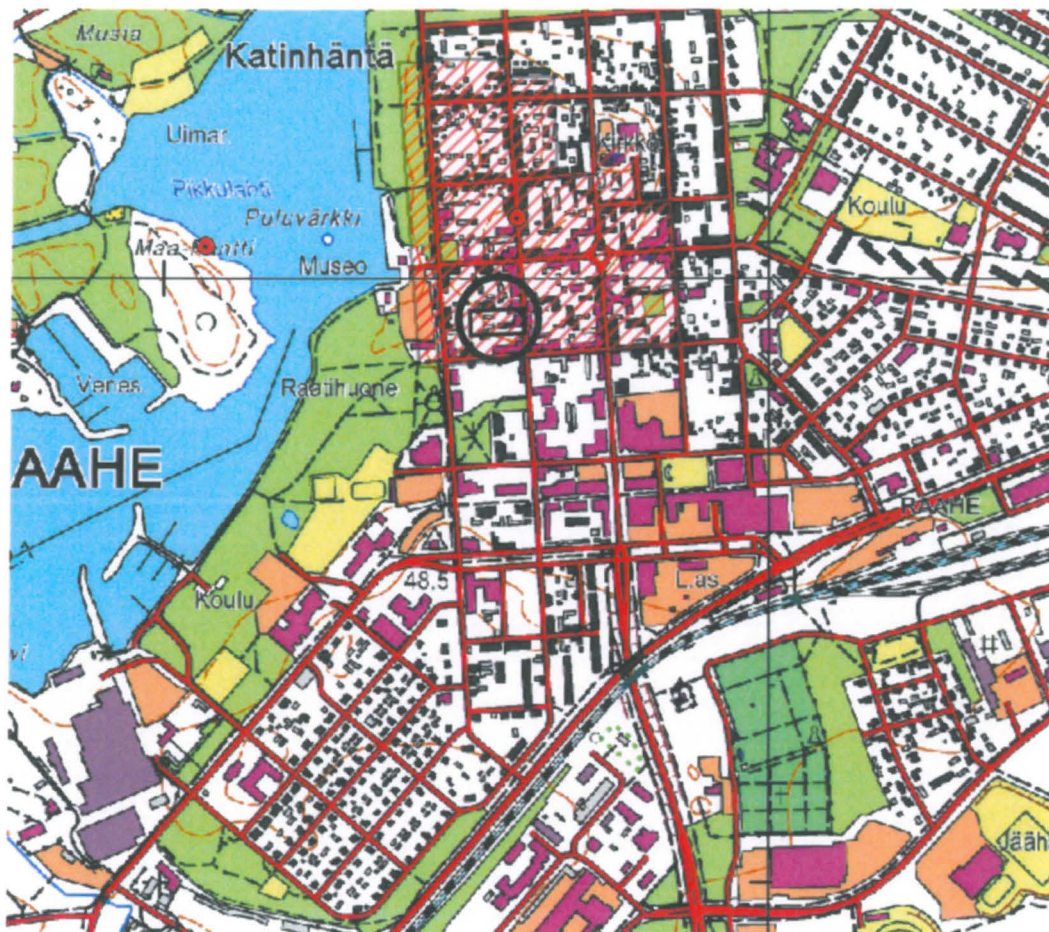
Oulussa 18.5.2012



Mika Sarkkinen

Tutkija

Pohjois-Pohjanmaan museo



Ote Museokartasta

Kuvat M. Sarkkinen, Pohjois-Pohjanmaan kuva-arkisto PPM DG VH 7:2012:01:(kuvanumero)



01 Raahe Kauppakatu 35 kadunvarren talon rauniot, etelästä.



03 Raahe Kauppakatu 35 Kadunvarren talon kellaria lännestä tontilta päin, huomaa tiilet keskiliinjan vasemmalla puolella olevassa nurkkasyvennyksessä.



04 Puretun kellarinseinän paljastamaa profiilia Kauppakadun alla, alimpana koskematon kerroksellinen hiesu, sen päällä paikoin luontaista soraa, jonka päällä tiekerroksia. Selviä kulttuurikerroksia ei havaittu.



15 Vasemmalla koekuopan kohta A profiili varjossa tarkemmin katsottu alue profiilin ja kuvassa olevan vaakasuoran mitan välissä. Levennyskohta B oikealla, mitta pystyssä profiilia vasten, taustalla tontille jäävät vanhat talot, itäkaakosta.



12 Kohdan A eteläprofiilia ja alemman puuroskakerroksen pintaa pohjoisesta. Huomaa hiesumaisia täyttökerroksia erottava tummana juovana näkyvä puuroskakerros.



14 Kohdan A taso alemman puuroskakerroksen pinta lännestä. Huomaa ilmeinen rakennepuu kuvan keskellä profiilin vieressä olevan kiven päällä

16 Kohdan B profiili lounaasta. Huomaa alhaalla noin 10–20 cm kohdalla oleva tumma puuroskakerros, lounaasta.



17 Autokatoksen koekuoppa C, takana tontilla säilyvät rakennukset, itäkoillisesta. Profiili erottuu etualalla keskilinjan oikealla puolen



19 Kuopan C profiili kaakosta, ylimpänä tumma pelto/pihakerros, sitten vaalea hiesu, jonka alla kerroksellinen vanha pihataso, jonka alla karkea pohjasora (etualan tiilet sekundaarisia ja kauhan sekoittamassa maassa), kaakosta